

ERGENLERİN DEPRESYON BELİRTİ DÜZEYLERİ İLE ALGILADIKLARI ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Yard. Doç. Dr. Yasemin KUTLU

Bil. Uzm. Filiz ADANA

İ.Ü.Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu

Dr.Zekiye ÇETİNKAYA DUMAN

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 12-15 yaş grubu okul çağı çocuklarında depresyon düzeyini ve onların algıladıkları anne baba tutumlarının depresif belirti düzeyine etkisini belirlemektir.

Araştırma "tanımlayıcı" ve "ilişki arayıcı" nitelikte olup, örneklem grubunu olasılıksız örneklem yöntemi ile seçilmiş 132 erkek, 110 kız, toplam 242 ergen oluşturmıştır..

Veri toplamak amacı ile ergenlerin özelliklerini içeren araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu, ergenlerin anne-baba tutumlarını nasıl algıladıklarını sorgulayan, araştırmacılar tarafından hazırlanmış 7 maddeden oluşan, çocuğa göre anne babanın tutumunu belirleyen anket formu ve Kovasc (1981) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması Öy (1990) tarafından yapılmış, 27 maddeden oluşan Çocuklarda Depresyon Ölçeği (Ç.D.Ö.) kullanılmıştır. Ölçeğin kesim noktası 19 olup, orijinal ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı . 86'dır. Araştırmamızda, Ç.D.Ö. kesme puanının (19 puan) üzerinde % 22.8 (n=55) ergen saptanmıştır.

Araştırmamızda anne-baba tutumunu belirlemek için ergenlere sorulan araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir anket formu kullanılmıştır. Buna göre Çocuklarda Depresyon Ölçeğinden alınan puanlar ile ergene göre anne tutumları karşılaştırılmış ve anne tutumu "ilgisizdir, bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur" şeklinde ifade eden ergenlerin aldıkları puanlar anlamlı derecede yüksek ($t=2.289$, $p=0.023$) bulunmuştur.

* Bu araştırma 06-02.102001'de 37. Ulusal Psikiyatri Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Yine baba tutumunu “sınırlı,titiz ve zor beğenen biridir” “sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister” şeklinde ifade eden ergenlerin depresyon puanları, diğerlerinden anlamlı derecede ($t=2.310$, $p=0.022$; $t=3.533$, $p=0.001$) yüksek bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ergen, Depresyon, Anne-baba tutumu.

SUMMARY

The Relation Between The Symptom Level Of Adolescent Depression And The Adolescent Perception Of Parents Attitude

The aim of this study is to determine the depression level of the 12-15 years school-age children group and the effect of perceived parents attitude on the depressive symptom level.

This is a defining research and the sample group is composed of 132 male, 110 female which makes 242 adolescents selected by the non-probability sample way.

By the intent of gathering data, the inquiry form composed of adolescent qualities and prepared by the researchers, the inquiry form made of 7 articles questioning the adolescent perception of the parents attitude and determining the adolescent perception of the parents attitude, and finally the Children's Depression Scale made of 27 articles prepared by M.Kovasc (1981) and written in Turkish by Belma Öy (1990) were used. The cut point of the Scale is 19 and the Chronbach Alpha of the original Scale is 86.

In our research, an inquiry form prepared by researchers that asked adolescents to determine the parents attitude was used. According to that, the results points taken from the Children's Depression Scale and the Mother's attitude towards the adolescent were compared and a meaningful difference ($t= 2.289$, $p= 0.023$) was found between the adolescents' result points who accept or do not accept the mother's attitude as “she doesn't pay attention, sometimes I think she doesn't like me”

Also in our research, the result points taken from the Children's Depression Scale and the father's attitude towards adolescents were compared and meaningful difference ($t= 2.310$, $p= 0.022$; $t=3.533$, $p=0.001$) was found between the adolescents' result points who accept or do not accept the father's attitude as “he's nervous, peevish and hard to please”, “he's tough, puts pressure on me and he wants me to obey every word he says.

Key words: Adolescent, Depression, Parents attitude.

GİRİŞ

Çocuk ve ergenlerde görülen depresif bozukluklar sık görülen, yineleyici ya da süregelen ciddi hastalık durumları olmakla birlikte, yetmişli yıllara kadar çocukluk depresyonları bazı nedenlerle göz ardı edilmiştir (Işık 2003)

Glaser (1967), örtülü ya da maskeli depresyon tanımını ortaya atarak okul başarısızlığı ya da okula gitme direnci, öfke nöbetleri ve suça yönelme gibi

davranışsal bozuklukların çocuklarda gizli bir depresyonu maskeleyen belirtiler olabileceğini belirtmiştir (Işık 2003)

Ergenlerde ise intihar düşünceleri ya da intihara yönelik eylemler, antisosyal davranış ve madde bağımlılığı, depresyonu düşündürmektedir (Işık 2003).

Çocuk ve ergenlerde depresyon oluşumunda birçok etken rol oynamaktadır. Bu faktörlerden biri de aile içi ilişki sorunları ve anne-babanın çocuğa yönelik tutumlarıdır. (Köknel 1992, Işık 2003)

Pek çok araştırma, aile içi ilişkilerde yaşanan sorunlarını çocuk ve ergen depresyonuyla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Yine anne-babanın çocuğa yönelik tutumu da depresyon düzeyini etkilemektedir (cicchetti 2001, Diane 1995, Öy 1991).

Bu çalışmanın amacı 12-15 yaş grubu okul çağı çocuklarında depresyon düzeyini ve onların algıladıkları anne baba tutumlarının depresif belirti düzeyine etkisini belirlemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma “tanımlayıcı” ve “ilişki arayıcı” nitelikte olup, örneklem grubunu olasılıksızörneklem yöntemi ile seçilmiş 132 erkek, 110 kız toplam 242 ergen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerden sözlü- yazılı izin alınmıştır.

Veri toplamak amacı ile ergenlerin özelliklerini içeren araştırmacılar tarafından hazırlanmış anket formu, ergenlerin anne-baba tutumlarını nasıl algıladıklarını sorgulayan, araştırmacılar tarafından hazırlanmış 7 maddeden oluşan çocuğa göre anne-babanın tutumunu belirleyen anket formu ve M. Kovasc (1981) tarafından geliştirilmiş Türkçeye uyarlaması Belma Öy (1990) tarafından yapılmış 27 maddeden oluşan Çocuklarda Depresyon Ölçeği (Ç.D.Ö.) kullanılmıştır. Ölçeğin kesim noktası 19 olup, orijinal ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı . 86’ dır.

Veriler bilgisayarda istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmamıza katılan öğrencilerin % 54.5'inin (132 kişi) erkek, % 45.5'inin (110 kişi) kız olduğu; % 62.8'inin (152 kişi) İstanbul doğumlu olduğu; % 64.5'inin (156 kişi) herhangi bir sağlık sorununun olmadığı; % 36.5'inin (84 kişi) sekizinci sınıfa devam ettiği; % 51.7'sinin (125 kişi) başarı durumunu iyi olarak algıladığı; % 82,6'sının (200 kişi) hiç sınıfta kalmadığı; % 76'sının (184 kişi) çekirdek ailede yaşadığı; % 96.3'ünün (233 kişi) anne-babasının hayatta olduğu; % 35'inin (86 kişi) dört ya da daha fazla kardeşi olduğu; % 39.3'ünün (95 kişi) ilk çocuk olduğu; % 82.6'sının (200 kişi) evde ailesiyle birlikte yaşadığı; % 96.3'ünün (233 kişi) evinde üvey aile üyesinin bulunmadığı; % 50.8'inin (123 kişi) ailesinin aylık gelirini normal olarak ifade ettiği; % 52.1inin (126 kişi) kendisine ait odasının bulunmadığı, % 49.6'sının derslerini yapmada kendisine yardımcı olan birinin olmadığı bulunmuştur.

Tablo 1: Ergenlerde Depresif Belirti Sıklığı

COCUKLARDA DEPRESYON ÖLÇEĞİ PUANI	n	%
19 puan altı	187	77.2
19 puan üstü	55	22.8
TOPLAM	242	100

Tablo 1'de ergenlerde depresif belirti sıklığı görülmekte olup, ergenlerin % 22.8'inin Ç.D.Ö.'nün kesme puanı üzerinde (19 puan) puan aldığı yani belirti düzeyinde depresyon olduğu görülmektedir.

Tablo 2'de cinsiyete göre ergenlerde depresif belirti sıklığı karşılaştırılmış, anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Ergenlerde Depresif Belirti Sıklığının Karşılaştırılması

C.D.Ö./Cinsiyet	\bar{X}	S.S.	p	t
Kız	23.44	4.52	0.112	1.597
Erkek	22.56	4.09		

Tablo 3: Ergene Göre Annenin Tutumu (n=242)

ANNENİN TUTUMU	EVET		HAYIR		TOPLAM
	n	%	n	%	
Koruyucudur, her şeyimi o düşünür ve yapar	225	93.0	17	7.0	242
Çok şefkatlidir, beni çok sever	231	95.5	11	4.5	242
Anlayışlı ve olgun biridir	214	88.4	28	11.6	242
Sınırlı, titiz ve zor beğenen biridir	87	36.0	155	64.0	242
Sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister	95	39.3	147	60.7	242
Otoriterdir, sevgiden çok terbiye ve disipline önem verir	165	68.2	77	31.8	242
İlgisizdir bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur	56	23.1	186	76.9	242

Tablo 3’de ergene göre annenin tutumu görülmektedir.

Tablo 4: Ergene Göre Babanın Tutumu (n=242)

BABANIN TUTUMU	EVET		HAYIR		TOPLAM
	n	%	n	%	
Koruyucudur, her şeyimi o düşünür ve yapar	217	89.7	25	10.3	242
Çok şefkatlidir, beni çok sever	222	91.7	20	8.3	242
Anlayışlı ve olgun biridir	196	81.0	46	19.0	242
Sınırlı, titiz ve zor beğenen biridir	92	38.0	150	62.0	242
Sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister	110	45.5	132	54.5	242
Otoriterdir, sevgiden çok terbiye ve disipline önem verir	166	68.6	76	31.4	242
İlgisizdir bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur	63	26.6	179	74.0	242

Tablo 4’te ergene göre babanın tutumu görülmektedir.

Tablo 5: Çocuklarda Depresyon Ölçeğinden Alınan Puanlar İle Ergene Göre Anne Tutumlarının Karşılaştırılması

Anne Tutumu/Ç.D.Ö.		\bar{X}	S.S.	t	p
Koruyucudur, her şeyimi o düşünür ve yapar	Evet	22.99	4.30	0.430	0.668
	Hayır	22.52	4.45		
Çok şefkatlidir, beni çok sever	Evet	22.94	4.24	0.315	0.753
	Hayır	23.36	5.67		
Anlayışlı ve olgun biridir	Evet	22.82	4.39	1.358	0.176
	Hayır	24.00	3.38		
Sinirli, titiz ve zor beğenen biridir	Evet	23.42	4.37	1.253	0.211
	Hayır	22.70	4.25		
Sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister	Evet	23.65	4.79	2.017	0.055
	Hayır	22.51	3.90		
Otoriterdir, sevgiden çok terbiye ve disipline önem verir	Evet	23.22	4.41	1.386	0.167
	Hayır	22.40	4.04		
İlgisizdir bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur	Evet	24.10	4.76	2.289	0.023
	Hayır	22.61	4.10		

Tablo 5’te Çocuklarda Depresyon Ölçeği’nden alınan puanlar ile ergene göre anne tutumları karşılaştırılmış ve anne tutumunu “ilgisizdir, bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur” şeklinde ifade eden ve etmeyen çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=2.289$, $p=0.023$) bulunmuştur.

Tablo 6: Çocuklarda Depresyon Ölçeğinden Alınan Puanlar İle Ergene Göre Baba Tutumlarının Karşılaştırılması

Baba Tutumu/ Ç.D.Ö.		\bar{X}	S.S.	t	p
Koruyucudur, her şeyimi o düşünür ve yapar	Evet	22.90	4.23	0.634	0.527
	Hayır	23.48	4.90		
Çok şefkatlidir, beni çok sever	Evet	22.81	4.24	1.839	0.067
	Hayır	24.65	4.67		
Anlayışlı ve olgun biridir	Evet	22.80	4.21	1.208	0.228
	Hayır	23.65	4.67		
Sinirli, titiz ve zor beğenen biridir	Evet	23.77	4.53	2.310	0.022
	Hayır	22.46	4.09		
Sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister	Evet	24.00	4.82	3.533	0.001
	Hayır	22.09	3.61		
Otoriterdir, sevgiden çok terbiye ve disipline önem verir	Evet	23.09	4.38	0.713	0.477
	Hayır	22.67	4.13		
İlgisizdir bazen beni sevmediğini düşündüğüm olur	Evet	23.07	4.68	0.249	0.803
	Hayır	22.92	4.17		

Tablo 6’da Çocuklarda Depresyon Ölçeğinden Alınan puanlar ile ergene göre baba tutumları karşılaştırılmış ve baba tutumunu “sinirli,titiz ve zor beğenen biridir” “sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister” şeklinde ifade eden ve etmeyen çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=2.310$, $p=0.022$; $t=3.533$, $p=0.001$) bulunmuştur.

TARTIŞMA

Depresyon günümüzde gittikçe önem kazanan toplum ruh sağlığı sorunlarından biridir. Önceleri çoğunlukla erişkinlik döneminde görülen depresyon, günümüzde çocukluk ve ergenlik döneminde de maskeli olarak ortaya çıkan ruhsal bir bozukluktur (Işık 2003, Köknel 1992). Araştırmamızda, Ç.D.Ö. kesme puanınının (19 puan) üzerindeki ergenlerin oranı % 22.8 (n=55) saptanmıştır.

Yurt dışında yapılan çalışmalarda ergenlerde depresif belirti sıklığı % 21-56 olarak bulunurken, ülkemizde bu oran % 27 olarak saptanmıştır (Öy 1995, Çuhadaroğlu 1992, Işık 2003).

Ergenlerde Majör Depresif Bozukluk görülme oranı ise literatürde %0.4 ile % 8.3 arasında değişmektedir. Majör Depresif Bozukluğun gençlikte yaşam boyu görülme sıklığı ise % 15 ile % 20 arasındadır (Işık 2003, Erol 1998). Çocukların bilişsel, dil, bellek ve kendini anlamalarındaki gelişimsel kısıtlılıkları düşünüldüğünde Majör Depresif Bozuklukların teşhis edilmesinde yanılgılar olacağı da literatürde ifade edilmiştir (Işık 2003, Diane 1995, Cicchetti and Toth 2001).

Çalışmamızda cinsiyete göre depresif belirti düzeyleri incelendiğinde, ortalama puanlar açısından kız-erkek arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak 19 kesme noktası üzerinde olan kız ergenlerin oranı erkeklere göre yaklaşık 2 kat fazladır.

Literatürde erkek-kız arasında depresyon görülme oranı ergenlikte 1:2'dir. Depresyon görülme sıklığının ergenlikte ve özellikle kızlarda daha çok görülme nedeni tam olarak saptanamamıştır; ancak bu durumun biyolojik, psikososyal ve bilişsel etkenlerle bağlantılı olabileceği üzerinde durulmaktadır (Işık 2003, Johnson 1997, Diane 1995, Cicchetti and Toth 2001).

Depresyonun okul başarısızlığına, okul başarısızlığının da depresyona yol açtığı bilinmektedir. Öy (1991) yaptığı bir çalışmada okul başarısızlığı olan öğrencilerin depresyon açısından risk altında olduğu sonucuna varmıştır (Öy 1991).

Kendi sonuçlarımız ve Öy'ün (1991) bulguları doğrultusunda, ergenlik dönemindeki okul çağı çocuklarında depresyon belirti düzeylerinin saptanması ve buna yönelik danışmanlık ve psikoterapötik hizmetlerin verilmesi, toplumda başarılı ve kendini ifade eden sağlıklı bireyler yetişmesi açısından önemli toplum ruh sağlığı çalışmaları olacağı düşüncesine bizi götürmektedir.

Bilindiği gibi aileye özgü bir çok faktör de ergenlik döneminde görülen depresyonlarda etkilidir.

Çocuklarda Depresyon Ölçeğinden alınan puanlar ile ergene göre anne tutumları karşılaştırılmış ve anne tutumu "ilgisizdir, bazen beni sevmediğini

düşündüğüm olur” şeklinde ifade eden ve etmeyen çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=2.289$, $p=0.023$) bulunmuştur. Yine çalışmamızda baba tutumları karşılaştırılmış ve baba tutumu “sinirli,titiz ve zor beğenen biridir” “sert ve baskılıdır, her sözüne mutlaka uymamı ister” şeklinde ifade eden ve etmeyen çocukların aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark ($t=2.310$, $p=0.022$; $t=3.533$, $p=0.001$) bulunmuştur.

Uluğtekin (1981) yaptığı çalışmada reddedici ve kısıtlayıcı anne-baba tutumunun çocukta ruh sağlığını bozucu etki yaptığını belirtmiştir. Yine Haktanır ve Baran (1998), anne-babalarının otoriter ve ilgisiz tutumlarındaki artışının hem kız hem de erkek çocuklarda benlik saygısı düzeylerinde düşmeye neden olduğunu bildirmektedir.

Bu sonuçlar, olumsuz anne-baba tutumlarının çocuğun benlik saygısında azalmaya neden olarak depresif belirtileri artıracakını bize düşündürmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bütün bu bulgular doğrultusunda aile destek programları ve aile danışmanlığı yapılmasının, ergenlerde maskeli olarak ortaya çıkan depresyonların belirlenmesinde ve ailenin çocuğuna uygun yaklaşımda bulunmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca ilkökul döneminden başlayarak çocuklarda sorun çözme becerilerinin ve benlik saygısının artırılması çalışmaları, çocuğun daha yetkin olmasını sağlayarak depresyonun ortaya çıkmasını engelleyecek ve toplumsal oranlarda düşüş sağlanabilecektir. Yine zamanının büyük bölümünü okul, arkadaş ve aile üçgeni arasında geçiren çocuklarda okul da dikkate alınarak depresyonu önleyici destek programlarının uygulanabilmesi için ise sosyal ve sağlık politikalarında değişiklik yapılması gerekli uygulamalardan biridir.

Bu uygulamalardan biri olarak, okul sağlığı hemşireliğinin çocuk ve ergenlerin ruh sağlığını koruma ve devam ettirmede anahtar rol oynayacağı söylenebilir. Bu nedenle hemşirelik yüksekokulları müfredatına “Okul Sağlığı” dersinin konulması ve devlet tarafından “Okul Hemşireliği” kadrolarının belirlenmesi de öneri olarak sunulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Cicchetti D., Toth L.S (2001). Çocuk ve Gençlerde Depresyonun Gelişimi. Türk Psikoloji Bülteni 4 (10).
- Çuhadaroğlu F (1986). Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma. XXI. Ulusal ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Mimeray Ofset, İstanbul.
- Diane G.B (1995) Adolescent depression: A review of litherature, Archives of Psychiartic Nursing, w.b. Saunders Company , 9 (1) .
- Erol N. (1998) Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Birinci Baskı, Ankara.
- Haktanır G., Baran G. (1998) Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, Ankara, 5 (3): 134-141.
- Işık E (2003) Depresyon ve Bipolar Bozukluklar. Görsel Sanatlar Matbaacılık, İstanbul,103-144.
- Johnson B. (1997) Psychiartic-Mental Health Nursing, Second Edition, Lippincott Company, USA, 422-426.
- Köknel Ö (1992) Depresyon Ruhsal Çöküntü. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 161-162.
- Öy B (1991) Sene kaybı olan öğrencilerde çocuklar için depresyon ölçeği uygulaması. XXVII Ulusal Psikiyatrik Bilimler Kongresi, 6-9 Kasım Antalya , 61-62
- Savaşır I.,Şahin N.H (1997) Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları,Ankara.
- Uluğtekin S (1981) Çocuk yetiştirme yöntemleri açısından anne-baba-çocuk ilişkileri: Anne-baba davranışlarıyla çocuğun saldırganlığı arasındaki ilişkiler, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara, 4: 47-61.